

2. Діти з психофізичними порушеннями потребують постійного соціально-медико-педагогічного супроводу впродовж навчання та життя.
3. Система корекційної роботи з дітьми потребує спільних дій педагогів з батьками та громадськістю.
4. В основі навчання дітей із психофізичними порушеннями повинен лежати полісенсорний підхід, тобто поєднання способів наочного, аудіовізуального та кінетичного сприймання матеріалу дітьми.

1. Конвенція про права дитини. // Інформаційний збірник Міністерства освіти України. – 1995. – № 9. – С.3–25.
2. Бишова Т., Кондратюк О., Мосієнко М. Інноваційні технології в початковій школі. – К.: Шкільний світ. – 2008.
3. Єфремова В. Система роботи з психофізичного розвитку дитини. – Тернопіль, 2007. – 156 с.
4. Кірик М. Арт-терапія як засіб навчання і виховання молодших школярів / Кірик М. – Івано-Франківськ: Гірська школа Українських Карпат [науково-методичний журнал] № 4–5, 2008–2009. – С. 441–445.
5. Ковальчук В. Інноваційні підходи до організації навчального процесу. – К.: Шкільний світ, 2011. – 128 с.
6. Ливаренко Л. Особистісно орієнтовані технології у формуванні комунікативних компетентностей. – Дефектолог. – 2007. – № 11, С. 20–23.
7. Мерло-Понті М. Феноменологія сприйняття. – К., 2001. – 552 с.
8. Петрик Н. Корекційне навчання дітей з особливими потребами. Інноваційні підходи. – Дефектолог. – 2009. – № 1, С.20–22.
9. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. – К.: Шкільний світ. – 2002.
10. Хімінець В., Кірик М. Інновації в початковій школі. – Тернопіль, 2009. – 308 с.

The problem of the need of education of children with special needs is revealed in the article; it is defined the tasks of educators to provide a common educational and correctional space and expediency of using the innovative technologies in the work with children to improve their perception of information.

Key words: *inclusion, inclusive education, special education, children with special educational needs, correction, preventive measures, correctional and developmental work.*

УДК 372.46 : 81*243
ББК 74.268.1 (Англ.)

Тамара Марчій-Дмитраш

ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ З УЧНЯМИ ПОЧАТКОВИХ ШКОЛИ

У статті проаналізовано форми організації навчальної діяльності молодших школярів у процесі вивчення ними іноземної мови за кількістю учасників навчання (індивідуальна, парна, групова, фронтальна) та за зовнішніми характеристиками навчального процесу (урок, гра, гурток, домашня робота тощо). Конкретизовано особливості уроків іноземної мови в початковій школі. Акцентовано на необхідності врахування психологічних особливостей учнів у процесі організації різних форм навчальної діяльності та визначено основні проблеми у процесі взаємодії з ними.

Ключові слова: *навчальна діяльність, форма, іноземна мова, початкова школа, вчитель іноземної мови, молодший школяр, урок, гра, гурток, домашня робота.*

У Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ столітті передбачено орієнтацію педагога на розвиток особистості дитини. Для цього йому варто вміти грамотно організувати не тільки урок, але й інші форми навчальної діяльності.

Актуальність дослідження форм організації навчальної діяльності у процесі вивчення іноземної мови пов'язана з необхідністю формування в учнів пізнавального інтересу, інтелекту, розвитку творчих здібностей, а також поступового формування готовності до самостійного життя, що в сучасних умовах демократизації та євроінтеграції вимагає знання іноземної мови і комунікативності як якостей особистості.

Особливості організації навчальної діяльності в початковій школі обґрунтовано Т. Пушкарьовою (навчально-пізнавальна діяльність як цілісна дидактична система), М. Гайдуром (навчальна діяльність як така, яка враховує інтереси учнів, взаємодію учасників навчально-виховного процесу, забезпечуючи умови для активізації їх пізнавальної активності), О. Катерушею (навчальна діяльність як один із видів діяльності, який спрямовано на засвоєння знань, набуття вмінь і навичок самостійно навчатися і застосовувати знання на практиці), М. Матішак (навчальна діяльність є складне новоутворення) та іншими. Проаналізовано різні підходи до визначення компонентів навчальної діяльності (Т. Донченко, О. Катеруша, М. Овчинникова, О. Савченко та інші). Форми організації навчання досліджували А. Бородай, О. Дорошенко, Ю. Мальований, С. Ніколаєва, І. Підласий, О. Тернопольський та інші.

На основі аналізу наукових праць навчальну діяльність в контексті нашого пошуку розуміли, насамперед, як взаємодію вчителя й учнів початкової школи, яка забезпечує формування знань, умінь і навичок, розвиток пізнавальних інтересів (у процесі вивчення іноземної мови учнями).

Аналізуючи форми організації навчальної діяльності з іноземної мови, зазначимо, що існують різні підходи до їх конкретизації. Для нашого дослідження актуальною є класифікація таких за кількістю учасників навчання (індивідуальна, парна, групова, фронтальна) та за зовнішніми характеристиками навчального процесу (урок, гра, факультатив та інші) (В. Андрєєв, І. Харламова та інші) [4, с. 7]. Так, *індивідуальну* форму роботи спрямовано на самостійне виконання учнем навчальних завдань із опосередкованою або безпосередньою допомогою вчителя. На початковому етапі вивчення іноземної мови зазначену форму використовують рідко, оскільки молодші школярі ще не впевнені у своїх здібностях до оволодіння мовою. Індивідуальну форму можна реалізувати, наприклад, передбачивши роботу з підручником, довідником, словником, комп'ютером тощо. Така форма сприяє формуванню самостійності, творчого підходу молодших школярів до вирішення завдань.

Парна форма організації навчальної діяльності має переваги, коли учень засвоїв інформацію і може обмінятися нею з іншим. Прикладами можуть бути взаємні диктанти, поабзацне опрацювання текстів з іноземної мови, переказування та складання діалогів тощо. Це сприяє формуванню знань і вмінь, комунікативної компетенції, самоаналізу учнем своєї діяльності.

Проблемам організації *групової* навчальної діяльності школярів присвячено дослідження О. Ярошенко, за визначенням якої, групова навчальна діяльність – це “спільна і систематична діяльність малих груп учнів, які створюються у межах шкільного класу на відносно тривалий час [7, с. 25]”. Однією з особливостей такої діяльності є те, що учні, об'єднуючись в групу, узгоджуючи свої дії, сприяють виникненню так званого “групового ефекту”, коли результат діяльності групи стає вищим за загальну суму результатів індивідів. Для ефективної діяльності класу

важливо, щоб учасники групи мали бажання спільно вирішувати навчальні завдання, хоча б половина учнів була готова виконувати початкові дії, співпрацювати один з одним [7, с. 25]. Найефективнішими є групи з 4–5 учнів.

Групова форма організації навчання сприяє розвитку комунікативної компетенції, мотивації до оволодіння іноземною мовою, розширенню світогляду молодших школярів. Позитивним є те, що в них формується почуття приналежності до групи, довіри, підтримки. Учні засвоюють іноземну мову, долаючи помилки і співпрацюючи один із одним, обмінюючись думками, що позитивно впливає на розвиток їхнього мислення, отримання досвіду у використанні мови.

Фронтальна форма організації навчальної діяльності учнів передбачає виконання всіма спільного завдання під керівництвом учителя [3, с. 354]. Таку форму роботи використовують під час розповіді, пояснення тощо для ефективної праці всього класу, часто – для закріплення нових знань. Поєднуючи її з завданнями творчого характеру, можна активізувати всіх учнів. Проте така форма зорієнтована на співпрацю з учнями з середнім рівнем володіння іноземною мовою.

За зовнішніми характеристиками навчального процесу виокремлено такі форми: урок, консультацію, додаткові вправи, домашню навчальну роботу, факультатив, гурток, конкурси.

Основною формою організації навчання є *урок*. Специфічними особливостями уроку іноземної мови в початковій школі є мовленнєва спрямованість, комплексність та опора на рідну мову учнів.

Мовленнєва спрямованість уроку іноземної мови полягає у формуванні основ іншомовного спілкування, мовленнєвих навичок і вмінь згідно з програмою, спілкування за допомогою комунікативних вправ, навчальних ігрових ситуацій, наочності.

Комплексність уроку іноземної мови базується на взаємозв'язку різних видів мовленнєвої діяльності (слухання і говоріння, говоріння і читання, читання і письмо, письмо і говоріння). Це важливо і в психологічному аспекті, оскільки у кожної дитини різні види пам'яті [5, с. 21]. Тому завдання вчителя – забезпечити взаємозв'язок різних видів діяльності, що поступово повинно привести до швидкого засвоєння іншомовного матеріалу.

Вивчення іноземної мови відбувається на основі засвоєної системи рідної мови. Тому вчитель повинен організувати навчальну діяльність так, щоб учні могли опиратися на здобуті знання [5, с. 22], не боялися спілкуватися. Ставлячи перед собою практичну, освітню, розвивальну та виховну цілі, використовуючи методи, прийоми, способи та засоби вивчення іноземної мови, вчитель іноземної мови у початковій школі повинен викликати позитивні емоції від вивчення мови, сформулювати позитивне ставлення до інших культур.

Додаткові заняття (вправи) та *консультації* використовують епізодично, допомагають учням, які мають прогалини у засвоєнні іноземної мови. Вони відбуваються у формі співбесіди з однією дитиною чи з групою учнів в позанавчальний час, сприяючи поглибленню знань, розвитку інтересів молодших школярів.

Домашня навчальна робота – форма організації навчання, самостійна робота учнів для виконання завдань [6, с. 101]. Її виконання у процесі вивчення іноземної мови вимагає від учителя раціональної організації (актуалізація зв'язання домашніх завдань, пояснення його виконання, вміння конкретизувати зміст роботи тощо), планування, керування; використовується з метою поглиблення знань, їх закріплення. Вона включає роботу з текстом підручника з іноземної мови (читання текстів, їх відтворення в усній чи письмовій формі, виписування нових слів та

зворотів тощо), виконання вправ, читання статей, заучування напам'ять тощо. Окрім цього, для розвитку учнів слід пропонувати творчі завдання (вправи творчого характеру, читання додаткової літератури і її аналіз тощо).

Факультатив – форма диференційованого навчання, навчальний предмет, метою якого є поглиблене вивчення іноземної мови, розвиток навчальних інтересів учнів, їх пізнавальної й творчої активності. Він забезпечує всебічний розвиток дітей, отримання ґрунтовніших знань з іноземної мови, формування навичок самостійної роботи [3, с. 351–352].

Ефективною формою організації навчальної діяльності є *гурток* з іноземної мови. Тематика його роботи має доповнювати уроки іноземної мови. Засідання гуртка проводиться в більшості випадків один раз на тиждень. Вчитель повинен продумати, які форми і методи роботи буде використовувати, щоб учням було цікаво. Основна мета гуртка – створення позитивної мотивації до вивчення іноземної мови. Кількість членів гуртка не повинна перевищувати 15 осіб.

Однією з форм ефективної організації навчальної діяльності може бути ігровий гурток, оскільки молодші школярі виявляють зацікавлення в іграх. Основною метою такого гуртка повинне бути удосконалення мовної і мовленнєвої компетенції учнів, основним методом навчання та засобом пізнавальної діяльності виступає гра. Задоволення від участі в грі сприяє швидкому засвоєнню інформації, формуванню вмій та навичок. Молодшим школярам легко імітувати інтонацію, працювати хором, вони хочуть спілкуватися, випробовувати свої знання на практиці. Поєднання ігрової, навчальної і рухової діяльності забезпечує бажання пізнавати нове і вчити іноземну мову [2, с. 92–93], поповнює їх активний словник, допомагає позбутися страхів у спілкуванні іноземною мовою, сприяє досягненню високих результатів у її вивченні.

Оскільки молодші школярі емоційні, допитливі, мають добре розвинену механічну пам'ять, їм доцільно пропонувати взяти участь у масовій позакласній формі роботи. Одним із видів може бути, наприклад, конкурс. У початковій школі можна запропонувати конкурс на краще виразне читання вірша іноземною мовою, краще виконання пісні іноземною мовою, написання кращого листа, виготовлення вітальної листівки, інсценування казок тощо.

Ефективність використання певної форми навчальної діяльності залежить від учителя, його організаторських умінь, здатності забезпечити активність і результативність вивчення іноземної мови на основі співпраці з учнями. Для підвищення ефективності вивчення іноземної мови слід поєднувати різні форми навчальної діяльності. Основними критеріями вибору форм організації навчальної діяльності є зміст навчального матеріалу, етап вивчення іноземної мови, рівень володіння учнями нею, специфіка вивчення іноземної мови в початковій школі, організаторські й комунікативні здібності педагога. Окрім цього, завдання під час навчальної діяльності мають бути різноманітні, цікаві для розв'язання із поступовим ускладненням і збільшенням обсягу, спрямовані на комунікативний розвиток молодшого школяра. Кінцевим результатом взаємодії є перетворення учня із об'єкта управління в суб'єкт навчальної діяльності, який здатний самостійно спрямувати свої дії на вивчення іноземної мови. Якщо навчання молодших школярів організовано правильно, то вони самі виявляють бажання вчитися, це сприяє як психічному розвитку дитини, так і формуванню її особистості.

Організуючи навчальну діяльність молодших школярів, вчитель іноземної мови повинен урахувати психологічні особливості учнів і відповідно коригувати

свою поведінку для створення розвивального навчального середовища (за А. Басіною [1, с. 16–18]). Зокрема, під час взаємодії з учнями не стояти на одному місці, а рухатися між партами, підходити до дітей, що допомагає утримати їх увагу та підвищує ефективність роботи; пересаджувати учнів на різні місця в класі (слабких учнів до сильніших у навчанні, неуважних до організованих), що забезпечить підвищення уваги, сприятиме взаємодопомозі, змаганню; застосовувати “ефект шуму” (участь учнів у комунікативних ситуаціях, під час яких їм дозволено рухатись по класу, спілкуватися, маніпулювати предметами, що позитивно впливає на запам’ятовування навчальної інформації, розвиток іншомовного мовлення); дозволяти учням допускати помилки; використовувати прийоми так званого інструментального навчання (розфарбовування, складання, наклеювання, вирізання тощо) із коментарями іноземною мовою; уникати повторення однакових видів діяльності, оскільки це призводить до втрати інтересу до навчання; добирати навчальні завдання для дітей, які працюють швидше і у ефективніше за інших; застосовувати змагання навчанні (це активізує учнів, підвищує увагу тощо); сприяти створенню “портфоліо” кожного учня із його роботами; забезпечити перебування дітей у мовному середовищі, розмовляючи якомога більше іноземною мовою; використовувати дидактичні ігри з метою зацікавлення у вивченні іноземної мови, враховуючи потребу молодших школярів у ігровій діяльності.

Серед основних проблем організації навчальної діяльності учнів початкової школи виявлено недостатню сформованість їх пізнавальної самостійності, монологічного мовлення іноземною мовою; необхідність постійного мотиваційного забезпечення навчальної діяльності; недосконале технічне та матеріальне забезпечення процесу навчання; недостатній рівень готовності вчителів іноземної мови ефективно організувати навчальну діяльність молодших школярів; педагоги рідко враховують психофізіологічні, вікові особливості молодших школярів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі форм організації навчальної діяльності з іноземної мови в дошкільних навчальних закладах, методів і засобів, сприятливих для ефективної роботи з дошкільниками.

1. Басіна А. Методика викладання іноземної мови в початковій школі / А. Басіна. – К.: Шкільний світ, 2007. – 128 с.
2. Калініна Л. В. English After Classes: методичний посібник для позакласної роботи на початковому етапі загальноосвітньої школи: у 3 кн. Кн. 1 / Л. В. Калініна, І. В. Самойлюкевич, Л. І. Березенська. – Харків: Веста : Ранок, 2003. – 192 с.
3. Лозова В. І. Теоретичні основи виховання і навчання / В. І. Лозова, Г. В. Троцько. – Харків : ОВС, 2002. – 400 с.
4. Матішак М. В. Варіативність організаційних форм навчальної діяльності учнів 6–7-річного віку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09 “Теорія навчання” / М. В. Матішак. – К., 2008. – 20 с.
5. Роман С. В. Планування та аналіз навчального процесу з іноземної мови у початковій школі (на матеріалі англійської мови): навч. посібник / Роман С. В. – Горлівка: ГДПШМ, 2003. – 108 с.
6. Український педагогічний словник / [авт.-уклад. Гончаренко С. У.]. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
7. Ярошенко О. Г. Педагогічні основи групової навчальної діяльності школярів (на матеріалі вивчення хімії): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук: спец. 13.00.01 “Теорія та історія педагогіки”; 13.00.02 “Теорія та методика навчання (хімії)” / О. Г. Ярошенко. – К., 1998. – 33 с.

The forms of educational activity organization of junior pupils in the process of foreign language learning according to the number of participants of education (individual, pair, group, frontal) and the external characteristics of the learning process (lesson, game,

workshop, homework, etc.) are analyzed in the article. The features of foreign language lessons in primary school are concretized. The necessity to incorporate psychological characteristics of pupils in the organization of various forms of learning activities is accented and the main problems in the process of interaction with them are determined.

Key words: *educational activity, form, foreign language, primary school, a teacher of foreign language, junior pupil, lesson, game, group, homework.*

УДК 37.026 : 378.147.111
ББК 74.202.5

Марія Моцар

ДИДАКТИЧНІ І ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Стаття присвячена розкриттю дидактичних і технологічних основ дистанційного навчання. Наголошується на можливостях і перевагах застосування сучасних інтернет технологій у дистанційному навчанні. Детально висвітлено технології Moodle і Microsoft Office 365.

Ключові слова: *дистанційне навчання, контент, мультимедійні ресурси, режим онлайн, хмарні технології.*

Постановка проблеми. В умовах глобалізації інформаційних процесів дистанційне навчання є перспективним напрямком, тому сьогодні необхідно чітко обґрунтувати освітню стратегію і витримати логіку організації дистанційного навчання, розробити комплексні методики та проекти.

Усі зусилля педагогічної практики повинні бути спрямовані на формування особистості студента, який вільно орієнтується в інформаційних потоках, здатного до позитивної комунікації, і має гнучкий інтелект. Період отримання освіти в умовах дистанційного навчання повинен стати часом, коли у студента не тільки формується інформаційний стиль мислення, інформаційний світогляд, але й відбувається процес соціалізації, включення в систему соціальних відносин, планомірно закладаються основи входження людини в культурне середовище і формуються якості, що дозволяють повноцінно існувати в ній.

Розглядаючи і критично переоцінюючи інформаційні процеси в сучасній освіті, спеціалісти вищої школи недостатньо переконливо аналізують таку проблему, як протиріччя між гуманітарним і технократичним підходом до вищої освіти, гуманітарними та технократичними технологіями в підході до формування особистості студента.

Аналіз публікацій з проблеми. Проблемам розвитку дистанційного навчання та їх впровадження у педагогічний процес присвячені наукові розвідки вітчизняних та іноземних дослідників, як А. А. Андреев, Є. В. Долинський, Н. О. Думанський, М. І. Жалдак, Р. П. Іващенко, О. В. Кареліна, В. Г. Кремень, В. Ю. Кухаренко, В. В. Осадчий, А. В. Петров, Е. С. Полат, Н. Г. Рибалко, О. В. Рибалко, Л. М. Романишина, В. М. Сиротенко, С. О. Сисоева, П. В. Стефаненко, В. П. Тихомиров та ін.

Мета публікації: розкрити дидактичні та технологічні основи дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу. В середині ХХ століття американський і німецький філософ і соціолог Герберт Маркузе говорив про “одновимірну свідомість”, яка виникла у зв’язку з поширенням засобів масової комунікації в усіх сферах життя [3]. В умовах кризового становища вітчизняної освіти варто врахувати концепцію німецького дослідника. Необхідно знаходити такі підходи до